

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія:
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ
Випуск 8
Частина 4

Херсон
2014

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Шатошиков Костянтин Сергійович, доктор економічних наук, професор (декан факультету економіки і менеджменту, професор кафедри економічної теорії Херсонського державного університету).

Заступник головного редактора:

Солодківа Ніна Ігорівна, доктор економічних наук (професор кафедри менеджменту і адміністрування Херсонського державного університету).

Відповідальний секретар:

Спанкевич Юлія Юліївна, кандидат економічних наук (доцент кафедри економічної теорії Херсонського державного університету).

Члени редакційної колегії:

Махненко Андрій Сергійович, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри економіки підприємства Херсонського державного університету).

Мармуля Лариса Олександрівна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри економіки підприємства Державного університету телекомунікацій).

Страпонов Василь Миколайович, доктор юридичних наук, професор (декан юридичного факультету Херсонського державного університету).

Іртіщева Інна Олександрівна, доктор економічних наук, професор (професор кафедри міжнародної економіки та економічної теорії Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського).

Сарагіна Ольга Андріївна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри обліку та аудиту Херсонського національного технічного університету).

Хруш Ніла Анатоліївна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри фінансів та банківської справи Хмельницького національного університету).

Князєва Олена Альбертівна, доктор економічних наук, професор (професор кафедри економіки підприємства та корпоративного управління Одеської національної академії зв'язку імені О. С. Попова).

Скидан Олег Васильович, доктор економічних наук, доцент (проректор з наукової роботи та інноваційного розвитку Житомирського національного агроекологічного університету).

Дозога Тамара Ілліїна, доктор економічних наук, професор (завідувач кафедри бухгалтерського обліку Бориспільського інституту муніципального менеджменту Міжрегіональної академії управління персоналом).

Грегори Гарднер, Ph.D., професор економіки Державного університету штату Нью-Йорк у Потсдамі, США.

Едвін Португал, Ph.D., професор економіки Державного університету штату Нью-Йорк у Потсдамі, США.

Римашис Станіс, Ph.D., професор економіки, завідувач кафедри менеджменту Клаїпедського університету, Литва.

Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»

включено до переліку наукових фахових видань України з економіки на підставі Наказу МОН України від 14 лютого 2014 року № 153

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet Херсонським державним університетом на підставі Протоколу № 4 від 24.11.2014 р.

Свідчення про державну реєстрацію

друкованого засобу масової інформації серія КВ № 19747-9547Р, видане Державною реєстраційною службою України 15.03.2013 р.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Поліосевич Ю.Г. РАДЯНСЬКА ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ТРАКТУВАННЯ У ПРАЦЯХ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНСЬКОГО ЗАРУБІЖЖЯ.....	9
Шумасва М.І. АНАЛІЗ КЛАСИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	13

СЕКЦІЯ 2

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Суровцев О.О. СОЦІАЛЬНІ МЕДІА У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	18
Хвалінський С.О. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНИТОРИНГУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....	22
Щава Р.П. ГАРМОНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ ЯК ІНДИКАТОР ФІСКАЛЬНОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ В ЄС.....	26

СЕКЦІЯ 3

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Коваленко Н.М., Кравченко А.О. СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ОЗБРОЄННЯ І ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ УКРАЇНИ.....	30
Орленко О.В. МОДИФІКАЦІЯ ПОНЯТТЯ ІНДУСТРІЇ ТА ЇЇ КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА У СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ.....	34
Павлова А.М. ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ FATF З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ.....	38
Тарасова І.І., Галицька А.І., Чорна А.С. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	42
Тіхонова Н.О. ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	46

СЕКЦІЯ 4

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Акулов М.Г., Литвинюк П.В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ.....	50
Запара Л.А., Самілик Т.М. СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ОВОЧІВНИЦТВА.....	54
Заровна К.М. ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	59
Зернюк О.В., Джерипа А.А. ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	63
Колесник В.М., Савченко Т.В. МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ФЕРОСПЛАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	66
Латишев К.О. ЗМІСТОВНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «КОН'ЮНКТУРА» СТОСОВНО РИНКУ МАШИНОБУДІВНОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	70
Партика І.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ТА ПІДПРИЄМСТВА.....	74

4) збалансований розвиток системи військово-технічного співробітництва.

За результатами проведеного у статті аналізу зовнішньоекономічної діяльності на ринку озброєння і військової техніки можна стверджувати, що Україна змінює військових партнерів, намагається залучитися підтримкою та співпрацювати з «першими країнами світу». У свою чергу, активна економічна співпраця із провідними країнами світу не лише виведе Україну на нові висоти збуту військової продукції, а значною мірою відобразиться на бюджеті країни.

Разом із тим у подальшому слід дослідити питання значення економічних змін у сфері менеджменту та маркетингу, які відбуваються на зовнішніх ринках озброєння і військової техніки в інтеграційних процесах, які стали видні тенденціями для виробництва озброєння і військової техніки та їх просування на зовнішні ринки. Є потреба у новому підході до планування та управління зовнішньоекономічною діяльністю вітчизняних спекекспортерів. Необхідно чітко визначитися зі структурою, змістом та пріоритетами зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних товаровиробників на зовнішніх ринках, а також розробити науково-методичне обґрунтування організаційно-управлінських форм зовнішньоекономічної діяльності спекекспортерів у контексті реорганізації змісту та форм міжнародного військово-технічного співробітництва.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Горбулін В.П. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. – К.: ДП НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. – 592 с.
2. Військово-технічна та оборонно-промислова політика України в сучасних умовах: аналіт. доп. / В.М. Бегма, О.О. Свєргунов; упоряд. В.В. Маркелов; за заг. ред. В.М. Бегми. – К.: НІСД, 2013. – 112 с.
3. Сухоруков А.І. Методологія оцінки рівня економічної безпеки / А.І. Сухоруков // Вісник КНТЕУ. – 2008. – № 1. – С. 49-55.
4. Мунтіян В.І. Конкурентоспроможність національної економіки як головний критерій економічної безпеки / В.І. Мунтіян // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 2. – С. 158-174.
5. Жаліло Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с.
6. Бадрак В.В. Експорт XXI: ставки на технології / В.В. Бадрак // Дзеркало тижня. – 2003. – № 2. – С. 4-5.
7. Найбільші країни-експортери озброєння і військової техніки за підсумками 2013 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Центру аналізу світової торгівлі зброєю. – Режим доступу: <http://www.armstrade.org/>.
8. Дочірні підприємства Укроборонпрому [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Укроборонпрому. – Режим доступу: <http://www.ukroboronprom.com.ua/>.
9. Експорт Україною окремих категорій озброєння у 2013 році [Електронний ресурс] // Сайт Державної служби експортного контролю України. – Режим доступу: <http://www.dsecu.gov.ua>.

Орленко О.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри «Фінанси і банківська справа»
Міжнародного університету бізнесу і права*

МОДИФІКАЦІЯ ПОНЯТТЯ ІНДУСТРІЇ ТА ЇЇ КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА У СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

У статті розглядається трансформація поняття індустрії у сучасних економічних умовах. Визначено тенденції розвитку індустрії нанотехнологій і біоіндустрії у сільському господарстві (сільськогосподарська біотехнологія), розширення асортименту та поліпшення якості продовольчих продуктів, а також здешевлення вихідної сировини, що використовується у харчовій індустрії.

Ключові слова: промисловість, нанотехнології, біоіндустрія, сільське господарство, харчова індустрія.

Орленко О.В. МОДИФИКАЦИЯ ПОНЯТИЯ ИНДУСТРИИ И ЕЕ КОМПОНЕНТНАЯ СТРУКТУРА В СОВРЕМЕННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ

В статье рассматривается трансформация понятия индустрии в современных экономических условиях. Определены тенденции развития индустрии нанотехнологий и биоиндустрии в сельском хозяйстве (сельскохозяйственная биотехнология), расширения ассортимента и улучшения качества продовольственных продуктов, а также удешевления исходного сырья, используемого в пищевой индустрии.

Ключевые слова: индустрия, нанотехнологии, биоиндустрия, сельское хозяйство, пищевая индустрия.

Orlenko O.V. MODIFICATION OF THE CONCEPT OF INDUSTRY OF ITS COMPONENT STRUCTURE IN THE CURRENT ECONOMIC CONDITIONS

The article deals with the transformation of the concept of industry in the current economic conditions. Tendencies of the development of nanotechnology industry and the bio-industry in agriculture (agricultural biotechnology). Diversification and improvement of the quality of food products as well as cheaper feedstock used in the food industry.

Keywords: industry, nanotechnology, bio-industry, agriculture, food industry.

Постановка проблеми. Індустрія – це галузь народного господарства, сфера діяльності, сектор економіки, що включає у себе виробництво і збут товарів і послуг, а також охоплює суміжні сектори і споживчу аудиторію. До недавнього часу поняття індустрії і промисловості були синонімами, але на сьогоднішній день це не зовсім вірно. Індустрія – це те саме, що промисловість, переважно фабрично-заводська, і застосовує машинну техніку, легка індустрія (виробляє предмети споживання), важка індустрія (виробляє засоби виробництва – обробка металів і машинобудування) [2].

Індустрія – це те саме, що промисловість, переважно фабрично-заводська, і застосовує машинну техніку, легка індустрія (виробляє предмети споживання), важка індустрія (виробляє засоби виробництва – обробка металів і машинобудування) [2].

У XIX і в першій половині XX століття промисловість становила єдиний зміст поняття індустрії, тому що процес індустріалізації спочатку охопив ті сектори економіки, в яких об'єднання робочих зусиль і централізація управління були найбільш необхідними. Однак до початку XXI століття поняття «індустрія» в рівній мірі стало застосовуватися як до металургії, так і до дозвілля, як до виробництва продуктів харчування, так і до шоу-бізнесу. Індустріальний розвиток держави бере свій початок ще з початку XIX століття. Найактивнішим періодом створення та розвитку даної промисловості, вважається шістьдесяті роки дев'ятнадцятого століття. Індустрія – це промисловість, сфера виробництва, оснащена сучасною технікою [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній літературі поняття індустрії та біоіндустрії, як правило, досліджуються у загальному контексті технологічних зрушень, позиціонуються конкретні наукові досягнення у сфері біотехнологій, визначаються можливості їх практичного застосування. У цій площині досліджень відомими є праці Т. Зайчук, О. Мазур, С. Пентилюка, Л. Федулової, В. Шліхти, О. Ізотенка, О. Шубравської та ін. Але недостатньо вивченими залишаються питання, що стосуються методології вибору перспективних напрямів розвитку, аналізу тенденцій розповсюдження біотехнологій, їх комплексного застосування у харчовій індустрії. Тому ця проблема вимагає подальшого наукового пошуку.

Постановка завдання. Необхідно розглянути зміст біотехнологій і довести їх адекватність вимогам часу, з'ясувати особливості розвитку та практичної розбудови біоіндустрії у провідних країнах світу, визначити можливості застосування зарубіжного досвіду у вітчизняній економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах глобалізації світового простору з'явилось нове поняття – «індустрія нанотехнологій». Нанотехнологія – міждисциплінарна область фундаментальної і прикладної науки і техніки, що має справу із сукупністю теоретичного обґрунтування, практичних методів дослідження, аналізу та синтезу, а також методів виробництва і застосування продуктів із заданою атомною структурою шляхом контрольованого маніпулювання окремими атомами і молекулами [3].

На сьогоднішній день у світі не існує стандарту, що описує, що таке нанотехнології, що таке нанопродукція. В Єврокомісії створена спеціальна група, якій дали два роки на те, щоб розробити класифікацію нанопродукції. Нанотехнологія і особливо молекулярна технологія – нові, дуже мало досліджені дисципліни. Основні відкриття, що передбачаються у цій області, поки не зроблені. Проте проведені дослідження вже дають практичні результати. Використання у нанотехнології передових наукових досягнень дозволяє відносити її до високих технологій.

Біоіндустрія – це новітня, одна із найбільш наукомістких галузей промисловості, що виникла у другій половині XX ст. Вона швидко висунулася на передові рубежі науково-технічного прогресу. У ній створені інноваційні технології, які можуть знайти застосування у різноманітних виробничих процесах багатьох галузей господарства для виготовлення цілого ряду раніше невідомих видів продукції. У біоіндустрії не існує поки єдиної галузі, як склалися вони в електронній промисловості, телекомунікаціях або інформатиці: її процеси і продукти розосереджені в хімічних, харчових, енергетичних та інших виробництвах [3].

Сутність біотехнології полягає в широкому використанні живих організмів, біологічних продуктів і біотехнологічних систем у виробничій сфері. Біотехнологія допомагає розщепити продукти на окремі компоненти – вуглеводи, жири, білки і переробляти їх у нові речовини. Ще більш складні проблеми вирішує генна інженерія, втручаючись в унікальний спадковий код генів. Це дозволяє створювати нові живі організми, покращувати властивості існуючих, надаючи їм ті чи інші необхідні людині якості. Біотехнологія спільно з біоіндустрією стала вихідною основою біологізації усієї виробничої діяльності людства. У XXI ст. біологізація стане одним з провідних напрямів прискореного розвитку всього світового господарства і умов життя людей.

Сировинна база біоіндустрії велика і поки недостатньо вивчена. Так, в 1 г ґрунту міститься до 100 млн бактерій, 10 млн видів цвілі, десятки тисяч видів водоростей. Вони володіють багатьма корисними властивостями, важливими для біотехнологічних процесів, але деякі з них досліджені досконало. Серед відкритих 5000 видів антибіотиків вивчено і застосовується в медицині лише близько 100. Потенціал інших біологічних організмів також дуже великий. Живильним середовищем для їх росту може бути як харчова сировина так і нехарчові продукти (деревина, природний газ, нафтопродукти тощо). Ефективність біотехнологічних методів надзвичайно велика. В середньому на добу корова дає 0,5 кг білка, а відповідна їй за вагою кількість дріжджів у мікробіологічному виробництві дозволяє отримати 50 т білка [4].

Специфіка біотехнології – тісний зв'язок фундаментальних досліджень і супутніх їм прикладних розробок. Найчастіше між ними немає тимчасового розриву: до промислового освоєння нового біотехнологічного процесу та виробництва готової продукції біоіндустрії приступають відразу. Тому в галузі біотехнології багато компаній фінансують фундаментальні роботи, хоча зазвичай приватні фірми уникають вкладати гроші в фундаментальну науку. Зайняті у біотехнології вчені в разі нових відкриттів виступають в якості засновників та організаторів фірм у біоіндустрії, тому в цьому напрямі бізнесу багато малих і середніх фірм. Це проявилось у нових формах співпраці науки та бізнесу: на базі дослідних лабораторій створюються наукові парки і навіть технополіси. Промислові фірми, фінансуючи працюючі в біотехнології інститути, отримують прямий доступ до них, підтримують у своїх інтересах потрібний напрям наукових пошуків. Невеликі фірми, завершивши розробку нового продукту, продають ліцензію на його випуск і збут іншій великій компанії (найчастіше ТНК), котра володіє необхідними виробничими та торговими структурами.

Досягнення науки у середині XX ст. привели до створення «нової біотехнології», що використовує методи генної інженерії, нову досконалу техніку і разом з тим традиційні види біопроцесів, типові для «старої біотехнології». Найдавніший біотехнологічний процес – бродіння за допомогою мікроорганізмів, які не входять до складу одержуваної продукції, а виконують допоміжну роль. Цей процес застосовується для приготування молочнокислих цидлів, напоїв, квашених овочів. Зброджування швидко використовується в домашньому господарстві на всіх континентах світу. Процеси бродіння сприяли виникненню великих виробництв харчової промисловості. Щорічно у світі в середині 90-х років ці виробництва доставляли до 1 млн т оцтової есенції, 10 млн т етилово-

гр спирту, 15 млн т сиру, 30 млн т вина, 100 млн т хліба, 120 млн т пива і велика кількість інших харчових продуктів. Процес бродіння знайшов застосування і в ряді сучасних галузей промисловості: енергетики (біогаз), хімічної (оцтовий альдегід, вітаміни, ферменти) [4].

У «нових біотехнологіях» головні зусилля спрямовані як на вдосконалення старих, традиційних, так і на створення інноваційних процесів і продуктів. Наприклад, звичайне виробництво спирту в процесі бродіння із застосуванням дріжджів, поліпшених генною інженерією, значно збільшує вихід продукту. Між старими і новими біотехнологіями може виникнути конкуренція у виробництві ряду продуктів (наприклад, в отриманні етилового спирту). Вибір способу їх отримання визначається рядом економічних показників (вартість сировини, очищення, використання або знищення побічних продуктів). Економічна ефективність виготовлення одних і тих же продуктів біотехнологією в окремих країнах світу обумовлена і специфічними географічними передумовами. Так, в Японії глюкозно-фруктозні сиропи виробляють з імпоротної кукурудзи, і вони вигідні, а в США – з місцевої сировини, і в окремі роки це виробництво буває збитковим (не витримує конкуренції дешевого натурального цукру).

Області використання методів біотехнології та продукції біоіндустрії:

- отримання нових лікарських засобів для потреб медицини і ветеринарії, застосування генної інженерії для корекції клітин організму;

- підвищення продуктивності сільськогосподарського виробництва шляхом впровадження методів генної інженерії у рослинництво і тваринництво;

- розширення можливостей отримання продуктів харчування;

- збільшення енергетичних ресурсів;

- розробка за допомогою біотехнології родовищ кольорових металів;

- захист навколишнього середовища шляхом біотехнологічної очистки стічних вод, переробки відходів сфери матеріального виробництва і комунального господарства, що не утилізуються.

У сільському господарстві до 40% врожаю втрачається від хвороб рослин і через шкідників. На противагу хімічним засобам захисту рослин вже розроблені види біопестицидів, біофунгіцидів і біоінсектицидів, більш ефективні, вибірково діючі на культури і безпечні для людини і природного середовища. Все більшого значення набуватимуть біодобрива, наприклад, використання бактерій, що уловлюють азот з повітря і фіксуючих його, як це відбувається у деяких бобових культурах.

У харчовій індустрії біотехнологія здатна розширити асортимент, якість продовольчих продуктів, збалансувати вміст білків, жирів і вуглеводів, знизити надлишкову калорійність. Використання доступних і дешевих видів сільськогосподарської сировини, а часто і відходів харчової промисловості дозволяє виробляти продукти, аналогічні традиційним, але більш вигідні у виробництві і особливо цінні для споживача. Це добре простежується на створенні великого виробництва глюкозно-фруктозних сиропів (ГФС) з крохмалевмісної сировини часто низької якості (зернові, картопля тощо). Ці сиропи конкурують не тільки з безкалорійні підсолоджувальними речовинами типу сахарину, але і з цукром. Глюкозно-фруктозні сиропи застосовуються в лікувальних цілях, а також у виготовленні безалкогольних продуктів, консервів, молочних і хлібобулочних виробів [5].

Виробництво енергії з біомаси за допомогою мікроорганізмів – один із нових напрямів біотехнології. Ресурси біомаси на планеті величезні. Крім того, постійно з'являються відходи сільського господарства, життєдіяльності тварин і людей. Їх біотехнологічна утилізація дозволяє отримувати газоподібне (біогаз) і рідке (етиловий спирт) паливо. Біореактори для отримання біогазу можуть не тільки виробляти ефективне паливо, але і допомагають захистити середовище, особливо водойми, від забруднень відходами ферм. В якості побічного продукту при виробленні газу утворюються органічні добрива. У Бразилії було розпочато виробництво етилового спирту з цукрової тростини і маніоки. Етиловий спирт став паливом для двигунів автомобілів, тракторів, річкових суден та літаків. Біогаз – більш ефективне і зручне паливо, ніж просто біомаса, призначена для спалювання. Особливо перспективно отримання біогазу в сільському господарстві, де кількість відходів для промислової переробки невелика, а для забезпечення власних потреб в енергії цілком достатньо. Тому широке поширення біореактори отримали в Китаї, Індії, країнах Південно-Східної Азії, де ресурси місцевого палива обмежені. Іноді біогаз використовується навіть для вироблення електроенергії на невеликих станціях в сільській місцевості. Широкі можливості застосування біотехнології у вирішенні екологічних проблем. Біотехнології дозволяють досягти більшої екологічної чистоти процесів виробництва продукції порівняно з хімічними технологіями, де зазвичай велика маса відходів, що не піддаються утилізації. Тому біоіндустрія здатна не тільки прискорити і здешевити отримання кінцевої продукції, але і знизити витрати по захисту повітряного і водного басейнів, а також ґрунту від забруднень. Більшість видів продукції біоіндустрії повністю витрачається в процесах споживання, і це відрізняє її від інших галузей промисловості, які виробляють найчастіше відходів більше, ніж корисної продукції. З розвитком генної інженерії виникли складні екологічні та морально-етичні проблеми. Не можна виключити випадкової зміни генного механізму рослин, тварин і навіть людини [6]. При цьому біологічні наслідки можуть позначитися на всіх майбутніх поколіннях. Сировинними матеріалами біотехнології стають клітини, тканини і органи людини. Успішні досліді клонування рослин і тварин впритул підвели людство до проблеми клонування людей. Поява на ринках продуктів сільського господарства, отриманих із застосуванням генної інженерії (наприклад, м'ясо із США у Західній Європі), викликало масові протести. Ще більш рішуче громадськість виступає проти клонування людини. У ряді країн введені законодавчі обмеження, формулюються релігійні заборони і засудження подібних експериментів.

Впровадження біотехнології у деяких відносинах загострює і соціально-економічні проблеми в країнах і регіонах світу. Біотехнологічна революція у промислових розвинених країнах веде в сільському господарстві до зменшення посівних площ, поголів'я великої рогатої худоби, підвищення врожайності призводить до падіння цін на сільськогосподарську продукцію, до скорочення робочої сили на фермах і загального числа фермерських господарств. Біотехнологічний прорив у виробництві продуктів харчування підсилює експорт продовольства з розвинених країн світу у країни, що розвиваються. Дешеве імпортне продовольство сильніше витісняє неконкурентоспроможну місцеву сільськогосподарську продукцію, а це, у свою чергу, веде до подальшого руйнування селян у багатьох країнах Африки, Азії та Латинської Америки.

Досягнення переваги в біотехнології – одне з важливих завдань в економічній політиці промислових держав. Програмами за новими направами в біотехнології уряди розвинених країн надають відчутну фінансову підтримку. При цьому все більше приділяється уваги застосуванню біотехнологій для виробництва медикаментів та продуктів харчування, що забезпечують здоровий спосіб життя.

Біоіндустрія в сільському господарстві (сільськогосподарська біотехнологія) включає у себе:

- 1) кормові добавки і антибіотики;
- 2) трансгенні рослини;
- 3) трансгенні тварини;
- 4) засоби для біологічного захисту рослин;
- 5) ветеринарна біотехнологія;
- 6) біодобрива.

Системна оцінка тенденцій і закономірностей розвитку харчової індустрії України за період формування ринкової економіки свідчить, що поряд із певними позитивними змінами, які відбуваються у цій галузі, як і в економіці країни в цілому, пов'язаними у першу чергу із формуванням різних форм власності, організації виробництва і господарювання, проявився ряд значних негативних явищ, серед яких необхідно відзначити суттєве скорочення виробництва харчових продуктів, зростання їх вартості, зменшення обсягів їх реалізації, зниження рівня задоволення потреб населення в них [7].

Тенденції, що склалися у розвитку харчової індустрії в умовах ринкових трансформацій, були зумовлені численними причинами, серед яких вирішальну роль відігравали такі: допущені значні недоліки в організації переходу до ринкової системи господарювання, зокрема поспішне проведення процесу приватизації підприємств, лібералізації економічних процесів, у результаті чого була втрачена керованість розвитком окремих галузей, підприємств і виробництв; значне скорочення обсягів вітчизняних сировинних ресурсів для виробництва харчових продуктів, що призвело до різкого зменшення їх випуску і збільшення питомих витрат на їх виробництво; фізичне і моральне зношення матеріально-технічної бази більшості підприємств харчової промисловості, що спричинило неконкурентоспроможне їх функціонування; відсутність чітких науково обґрунтованих ринкових моделей розвитку і ефективного функціонування окремих галузей і виробництв харчової промисловості з урахуванням специфічних вітчизняних особливостей їх діяльності; психологічна і професійна невідповідність керівних працівників і спеціалістів галузі до господарювання в ринкових умовах; втрата внутрішніх і зовнішніх ринків збуту продукції харчової промисловості; порушення стабільних міжгалузевих зв'язків щодо виробництва харчових продуктів; недосконалість ринкових економічних відносин, які в основному зводяться до розрахунків на бартерних засадах; недотримання законів і вимог територіального поділу праці у виробництві харчових продуктів; недосконалість фінансово-кредитних механізмів розвитку окремих галузей і виробництв харчової промисловості; невідповідність системи оподаткування харчових підприємств, яка не враховує специфічних особливостей їхньої діяльності, зокрема: характеру і значення продукції, що виробляється ними; соціального та екологічного її призначення; особливої ролі у відтворенні населення як головної продуктивної сили тощо; порушення сталих міждержавних економічних зв'язків з виробництва і реалізації продукції харчової промисловості; недостатнє правове забезпе-

чення ефективного розвитку харчової промисловості як провідної структуроформуючої галузі економіки України; відсутність затверджених довгострокових, середньо- та короткострокових національних і регіональних програм розвитку харчової промисловості; часті зміни організаційних структур управління розвитком харчової промисловості.

Суттєвим аспектом сучасного кризового стану розвитку харчової індустрії є наявність значних регіональних диспропорцій у територіальному розміщенні основних складових її продуктивних сил та виробництві продуктів харчування. Дослідження засвідчили наявність значних відмінностей в динаміці виробництва окремих видів продукції харчової промисловості по областях України, що свідчить про недостатнє врахування регіональних чинників та факторів розвитку галузі. Основними причинами суттєвих регіональних диспропорцій в споживанні основних продовольчих товарів, які свідчать про незбалансованість розвитку національного ринку харчових продуктів, є: регіональні відмінності в рівнях доходу населення; особливості виробництва продукції та його ефективності в окремих регіонах та областях, які, зокрема, зумовлюють різницю в роздрібних цінах на окремі продукти харчування; низька територіальна мобільність продовольчих товарів внаслідок високих цін на транспортні послуги; слабкий розвиток ринкової інфраструктури: мережі оптових продовольчих ринків, універсальних та спеціалізованих товарних бірж, маркетингових служб.

Системний аналіз показників економічної ефективності розвитку харчової промисловості дозволив зробити висновок про порівняно високий її рівень у Центральному та Східному регіонах країни, що в повній мірі відповідає їх ролі як регіонів спеціалізації на виробництві промислової харчової продукції.

Висновки з проведеного дослідження. Основними напрямами удосконалення розміщення харчової індустрії повинні стати: 1) поглиблення спеціалізації окремих економічних районів і областей на розвитку у них тих галузей і виробництв харчової промисловості, для яких у них є необхідні умови для створення ефективною сировинної бази відповідних її підприємств; 2) доведення рівня розвитку ряду галузей харчової промисловості в економічних районах і областях до масштабів, які б забезпечували їх потреби у відповідних харчових продуктах; 3) оптимізація темпів і розмірів підприємств харчової промисловості в економічних районах і областях у відповідності з вимогами ринкової економіки, новітніми досягненнями науки, техніки, технології виробництва і прогресивного світового досвіду.

Велике значення має також інший напрямок біотехнології – захист культурних рослин від шкідників. Вже розроблені нові види біопестицидів, біофунгіцидів і біоінсектицидів, безпечні для людини і навколишнього середовища, які вибірково діють на сільськогосподарські культури. Те ж відноситься і до біодобрива, створеним, наприклад, за допомогою бактерій, що вловлюють і засвоює азот з повітря. Завдяки їх застосуванню посилюється опір сільськогосподарських культур хвороб і шкідників, що дозволяє зменшити потреби в хімічних пестицидах. Одночасно ведуться роботи, спрямовані на збільшення кількості родючості та підвищення ступеня засвоєння рослинами поживних речовин.

Також це розширення можливостей отримання продуктів харчування. У цьому випадку мається на увазі розширення асортименту та поліпшення якос-

ті продовольчих продуктів, а також здешевлення вихідної сировини, використовуваного в харчосмакової промисловості. Застосування методів біотехнології дозволяє краще збалансувати вміст у продуктах харчування білків, жирів і вуглеводів. Найбільш яскравим прикладом такого роду може служити виготовлення і докатоно-фруктових сиропів з крахмалемісної сировини низької якості, що отримало вже досить широке поширення.

При цьому в оцінках доцільності і допустимості впровадження нових продуктів Північна Америка та Західна Європа розрізняються досить сильно. США і Великобританія здебільше стверджують на користь комерціалізації біотехнологічних кризисів, а доводи про необхідну обережності найчастіше відкидаються з посиланням на відсутність цього принципу в міжнародному праві. У Західній Європі, навпаки, роблять акцент саме на обережності, необхідності проходження новими продуктами і добавками достатньою кількості експертизи.

УДК 339.96:334.025

Павлова А.М.

старший консультант відділу фінансової безпеки
Національного інституту стратегічних досліджень

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ FATF З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті підкреслено тісний зв'язок між корупцією та легалізацією (відмиванням) злочинних доходів, що дає можливість використовувати інструменти FATF, спрямовані на протидію легалізації доходів, набутих злочинним шляхом, для боротьби з корупцією. Проаналізовано стан імплементації рекомендацій FATF у національне законодавство з протидії легалізації (відмивання) злочинних доходів. Визначено пріоритетні завдання для найбільш повного використання інструментів FATF з метою протидії корупції в Україні.

Ключові слова: корупція, легалізація (відмивання) злочинних доходів, рекомендації FATF.

Павлова А.М. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНСТРУМЕНТОВ FATF ДЛЯ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРУПЦИИ В УКРАИНЕ

В статье подчеркнута тесная связь между коррупцией и легализацией (отмыванием) преступных доходов, что дает возможность использовать инструменты FATF, направленные на противодействие легализации доходов, полученных преступным путем, для борьбы с коррупцией. Проанализировано состояние имплементации рекомендаций FATF в национальное законодательство по противодействию легализации (отмыванию) преступных доходов. Определены приоритетные задачи для наиболее полного использования инструментов FATF с целью противодействия коррупции в Украине.

Ключевые слова: коррупция, легализация (отмывание) преступных доходов, рекомендации FATF.

Pavlova A.M. THE USE OF THE FATF RECOMMENDATIONS TO COMBAT CORRUPTION IN UKRAINE

The article highlighted the close relationship between corruption and the legalization (laundering) of proceeds acquired criminal way, which makes it possible to use the tools FATF, aimed at countering legalization of proceeds acquired by criminal means to fight corruption. The state of implementation of the FATF recommendations in national legislation on countering to legalization (laundering) of proceeds acquired criminal way was defined. The priority task to counter corruption in Ukraine was outlined.

Keywords: corruption, legalization (laundering) of proceeds from crime, recommendations FATF.

ВИКОРИСТАННЯ

Постановка проблеми. Корупція у світі залишається соціально-економічним явищем, на подолання якого спрямовані зусилля багатьох держав. Тісний зв'язок, який існує між корупцією та легалізацією (відмиванням) злочинних доходів, потребує зосередження на проблемі корупції як джерелі формування злочинних доходів, які згодом можуть легалізуватися та використовуватися на фінансування тероризму. Серед міжнародних організацій, які значну увагу приділяють корупції як джерелу накопичення коштів, що можуть брати участь у легалізації (відмиванні) злочинних доходів, особливе місце посідає FATF. Оскільки інструменти, запропоновані FATF

для протидії легалізації (відмивання) злочинних доходів, є комплексними та системними, то їх використання є придатним і з метою протидії корупції. Потенціал використання рекомендацій FATF з метою протидії корупції в Україні не реалізовано, тому це завдання є надзвичайно актуальним для України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні дослідники досліджують проблему корупції дуже різнобічно на замовлення різних міжнародних організацій. Дж. Едгардо Кампос та Санджай Прадхан у праці «Багатолика корупція: відслідковування уразивності на рівні секторів» [1] розглядають корупцію як сучасну суспільну пандемію та наголошують

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Випуск 8

Частина 4

Коректура • О.А. Скрипченко

Комп'ютерна верстка • Н.М. Ковальчук

Формат 64x90/8. Гарнітура SchoolBook.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 25,58
Замов. № 17/14. Наклад 100 прим.

Видавничий дім «Гельветика»
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.